

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าเงินออมเป็นส่วนแตกต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายเพื่อการบริโภค ดังนั้น ในการศึกษาการออมที่ผ่านมาอาศัยแนวความคิดจากทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคเป็นหลักในการอธิบาย ทฤษฎีดังกล่าว ได้แก่ ทฤษฎีสถสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ของ Keynes (absolute income hypothesis) สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry (relative income hypothesis) สมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman (permanent income hypothesis) และสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando-Modigliani (Life-cycle hypothesis) ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของทฤษฎีได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (absolute income hypothesis)

ภายใต้ข้อสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคนั้นมีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล และตามทฤษฎีการบริโภคของ Keynes ถือว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้จะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ทางจิตวิทยาพื้นฐาน โดยความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (marginal propensity to consume : MPC) จะเป็นบวกและน้อยกว่า 1 กล่าวคือการบริโภคจะเพิ่มขึ้นเมื่อบุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น และ MPC ในระยะสั้นจะมีค่าน้อยกว่า MPC ในระยะยาว เนื่องจากในระยะสั้นการปรับตัวในการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของบุคคลต่อการเปลี่ยนแปลงในรายได้นั้น จะทำได้ไม่สมบูรณ์ ถ้ารายได้เพิ่มขึ้นก็ไม่อาจบริโภคเพิ่มได้มากนัก หรือถ้ารายได้ลดลงการบริโภคก็ไม่ลดลงมากนักเช่นกัน เพราะผู้บริโภคไม่คุ้นเคยกับมาตรฐานการบริโภคอยู่ระดับหนึ่ง ส่วนในระยะยาวการปรับตัวของการบริโภคเป็นไปได้สมบูรณ์ MPC มีค่าสูงขึ้นจนกระทั่ง $MPC = APC$ (average propensity to consume) เราสามารถเขียนสมการการบริโภคได้ดังนี้ (มณีศรี, 2536)

$$C = a + bY_d ; 0 < b < 1 \quad \dots\dots\dots(1)$$

- โดยที่
- C = การบริโภค
 - Y_d = รายได้หลังจากหักภาษีแล้ว
 - a, b = ค่าคงที่

จากสมการที่ 1 ค่าของการบริโภคเฉลี่ยต่อรายได้ (average propensity to consume : APC) และ MPC มีค่าดังนี้

$$\frac{c}{Y_d} = \frac{a}{Y_d} + b = APC \quad \dots\dots\dots(2)$$

$$\frac{dc}{dY_d} = b = MPC \quad \dots\dots\dots(3)$$

ต่อมาแนวความคิดของ Keynes ได้รับการขยายความเพิ่มเติมโดยนักเศรษฐศาสตร์คนอื่น ๆ การพัฒนาทฤษฎีการบริโภคได้ทำกันมาโดยต่อเนื่อง แต่ส่วนมากก็ยังเห็นความสำคัญของรายได้ว่าเป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายในการบริโภค เพียงแต่ว่าบทบาทของรายได้ที่มีต่อการบริโภคนั้นแตกต่างกับความคิดของ Keynes

2.1.2 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (relative income hypothesis)

รากฐานของสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ก็คือ ความโน้มเอียงที่จะบริโภคเป็นฟังก์ชันของระดับรายได้ ส่วนรากฐานของสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบคือ ความโน้มเอียงที่จะบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้เปรียบเทียบ นั่นคือ รายได้ที่เปรียบเทียบกับมาตรฐานแต่ก่อนบางอย่าง ในกรณีของข้อมูลแบบ time series หรือเปรียบเทียบกับรายได้ของกลุ่มอ้างอิงถึง ในกรณีของข้อมูลแบบ cross-section Duesenberry ได้ทำการวิเคราะห์โดยมีพื้นฐานอยู่บนสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ 2 ประการคือ

1) ผู้บริโภคจะไม่สนใจมากนักกับการบริโภคระดับสมบูรณ์ แต่เขาสนใจกับการบริโภคของเขาที่เปรียบเทียบกับปวงชนทั้งหมด

ข้อสมมตินี้นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ว่า APC ของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับตำแหน่งของเขาในการแจกแจงรายได้ บุคคลที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยจะพยายามให้มี APC สูงขึ้น เพราะเขากำลังพยายามที่จะทำตัวของเขาให้เท่ากับมาตรฐานการบริโภคโดยเฉลี่ยของชาติ ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีรายได้สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยจะมี APC ที่ต่ำกว่า เพราะเขาจะใช้รายได้ของเขาในสัดส่วนที่น้อยกว่า เพื่อจัดซื้อสินค้าบริโภคขนาดมาตรฐาน

2) การบริโภคในปัจจุบันมิได้ถูกอิทธิพลบังคับ เพียงแต่โดยระดับปัจจุบันของรายได้สมบูรณ์และรายได้เปรียบเทียบเท่านั้น แต่ยังคงบังคับโดยระดับของการบริโภคที่เคยบรรลุถึงในช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้วด้วย เมื่อใดได้บรรลุถึงมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่า บุคคลก็พยายามที่จะดำรงไว้ ถึงแม้ว่ารายได้จะลดลง ในขณะที่รายได้สูงขึ้นบุคคลจะพยายามเคลื่อนไหวไปสู่มาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่า (ริตนา, 2537) ดังสมการ

$$s/y = a_0 + a_1 y / \hat{y} \quad \dots\dots\dots(4)$$

โดยที่ s = การออมที่แท้จริง

y = รายได้สุทธิที่แท้จริง

\hat{y} = รายได้สูงสุดยอดที่แล้วมา

c = การบริโภค

a_0, a_1 = ค่าคงที่

เนื่องจาก $c/y = 1 - s/y$

เพราะฉะนั้น $c/y = (1 - a_0) - (a_1 y / \hat{y}) = APC$ (5)

ขณะที่รายได้เติบโตไปตามความโน้มเอียง รายได้สูงสุดยอดที่แล้วมาจะเป็นรายได้ของปีที่แล้วเสมอ

ดังนั้น $y/\hat{y} = 1 + gy$

โดยที่ g เป็นอัตราการเติบโตของรายได้ที่แท้จริง ถ้ารายได้ y เติบโต 4 เปอร์เซ็นต์ตามความโน้มเอียง ดังนั้น y/\hat{y} จะเท่ากับ 1.04 และ c/y จะคงที่ตามความต้องการ แต่ขณะที่รายได้ขึ้น ๆ ลง ๆ ไปรอบ ๆ ความโน้มเอียง อัตราส่วน c/y จะผันแปรในทางกลับกันกับรายได้ เนื่องจากสัมประสิทธิ์ของ y/\hat{y} ในสมการ (5) มีค่าเป็นลบ

จากสมการ (5) คูณด้วย y และหา differential จะได้

$$c = (1 - a_0)y - (a_1 y^2 / \hat{y})$$

และ $dc/dy = (1 - a_0) - 2a_1 y / \hat{y} = MPC$ (6)

เพราะฉะนั้น (5) > (6) นั่นก็คือในระยะสั้น โดยที่รายได้สูงสุดยอดที่แล้วมาคงที่ แบบจำลองของ Duesenberry แสดงให้เห็นว่า $APC > MPC$ เหตุนี้จึงใช้เปรียบเทียบ APC และ MPC ในระยะสั้น ซึ่งต้องสมมติให้คงที่ในระยะสั้น จึงจะสามารถหา differential ของสมการ (5) ได้

ในตอนปลายทศวรรษ 1940 และตอนต้นทศวรรษ 1950 ได้มีเอกสารหลักฐานมากมายที่เสนอแนวคิดในทางสนับสนุนสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ หลังจากนั้นความสนใจส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปสนับสนุนสมมติฐานรายได้ถาวร

2.1.3 สมมติฐานรายได้ถาวร (permanent income hypothesis)

ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นโดย Milton Friedman หลักของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า การใช้จ่ายในการบริโภคนั้นไม่จำเป็นจะต้องผูกพันกับรายได้ในปัจจุบัน ครัวเรือนที่ผู้บริโภคสามารถใช้จ่ายได้ที่จะได้ในอนาคตโดยการกู้ยืม และยอมเสียดอกเบี้ย ดังนั้น ข้อจำกัดของการบริโภคในปัจจุบันคือ “ค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้ในอนาคต” ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า PV ตัวอย่างสูตรคำนวณ PV ในสองระยะโดยในแต่ละระยะอาจให้เท่ากับ 1 เดือน หรือ 1 ปี ได้แก่

$$PV = \frac{R_1 + R_2}{1+i}$$

ทั้งนี้ PV คือค่าปัจจุบัน R_1 และ R_2 คือรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ตามลำดับ และ i คืออัตราดอกเบี้ย ข้อเสนอแนะอันแรกของ Friedman คือ

$$c^1 = f^1(PV^1) ; f^1 > 0 \quad \dots\dots\dots(7)$$

จากสมการ (7) มีความหมายว่าการบริโภคของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับค่า PV ของแต่ละคนโดยที่ถ้าค่า PV^1 สูงขึ้น c^1 ก็จะสูงขึ้นด้วย และถ้าเราเอาค่า PV คูณด้วยอัตราผลส่วนของรายได้ถาวร (r) เราจะได้รายได้ถาวรของแต่ละบุคคล (permanent income) ดังจะเห็นได้จากสมการ (8)

$$Y_p^1 = r \cdot PV^1 \quad \dots\dots\dots(8)$$

ในเมื่อ Y_p^1 คือรายได้ถาวรของบุคคลอันเป็นสัดส่วนกับค่า PV^1 เราอาจยกตัวอย่างให้เห็นง่าย คือ ถ้าค่า PV เท่ากับ 5,000 บาท แต่ใน 5,000 บาทนี้มีเงินพิเศษเช่น เงินปันผลอยู่ 1,000 บาทค่า r จึงเท่ากับ $4/5$ หรือถ้าเขียนในรูปสมการ (8) จะได้ดังนี้

$$Y_p^1 = \frac{4(5000)}{5} = 4,000$$

Friedman ได้ตั้งข้อสมมติว่าผู้บริโภคแต่ละคนต้องการให้การบริโภคของตนเป็นสัดส่วนกับรายได้ถาวรการบริโภคนี้คือการบริโภคแบบถาวร (c_p^1)

$$c_p^1 = k^1 Y_p^1 \quad \dots\dots\dots(9)$$

ค่า k^1 คือค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยของการบริโภค ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตัวบุคคล อาจขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย ราคาสินค้า และรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ถ้าเราสมมติว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับระดับรายได้ ค่าเฉลี่ยของ k^1 สำหรับทุกชั้นรายได้จะมีค่าเท่ากัน นั่นคือเท่ากับ k เราก็อาจจะคาดได้ว่าการบริโภคถาวรเฉลี่ยในแต่ละชั้นรายได้จะเท่ากับ k คูณด้วยรายได้ถาวรโดยเฉลี่ยในชั้นนั้น (รัตนานา, 2539) ดังแสดงในสมการ (10)

$$c_{p1} = ky_{p1} \dots\dots\dots(10)$$

ต่อไปเราสามารถสังเกตได้ว่ารายได้ทั้งหมดในระยะเวลาใดระยะหนึ่ง ประกอบขึ้นจากรายได้ 2 ส่วน ส่วนแรกคือรายได้ถาวร (y_p^1) และส่วนที่สองคือรายได้แบบชั่วคราวชั่วคราว (transitory income : y_t^1) ซึ่งรายได้ในส่วนหลังนี้อาจมีค่าเป็นบวก เป็นลบ หรือเป็นศูนย์ก็ได้ และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างรายได้ในปัจจุบันและรายได้ถาวร

$$y^1 = y_p^1 + y_t^1 \dots\dots\dots(11)$$

ในลักษณะเดียวกัน การบริโภคทั้งหมดในระยะเวลาใด ๆ ก็ประกอบด้วยสองส่วนคือ การบริโภคอย่างถาวร c_p^1 บวกด้วยการบริโภคเพียงชั่วคราวชั่วคราว c_t^1 ซึ่งส่วนหลังนี้อาจมีค่าเป็นบวก เป็นลบ หรือเป็นศูนย์ก็ได้ ดังจะแสดงในสมการดังต่อไปนี้

$$c^1 = c_p^1 + c_t^1 \dots\dots\dots(12)$$

เราอาจยกตัวอย่างอธิบายสมการ (11) และ (12) เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น คือกรณีสมการ (11) นั้น ถ้าครอบครัวหนึ่งหรือผู้บริโภคได้รับเงินพิเศษ โดยมีได้คาดหมายมาก่อนในปีหนึ่ง และไม่มีเหตุผลที่จะคาดหมายว่าตนจะได้เงินพิเศษนี้อีกในปีต่อไป กรณีนี้ y_t^1 ก็มีค่าเป็นบวก และทำให้รายได้ทั้งหมด (measured income) สูงขึ้นกว่ารายได้ถาวร ในทางตรงกันข้ามผู้บริโภคไม่ได้รับรายได้ที่เคยได้รับประจำ อาจเป็นเพราะเกิดการปิดโรงงานอันเนื่องมาจากเพลิงไหม้ กรณีนี้ y_t^1 ก็มีค่าเป็นลบ และทำให้รายได้ทั้งหมดน้อยกว่ารายได้ถาวร

สำหรับในสมการ (12) นั้น ประชาชนผู้บริโภคในบางครั้งอาจซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น เพราะสินค้าลดราคา ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่จำเป็นต้องซื้อเลย กรณีนี้ c_t^1 ก็จะมีค่าเป็นบวก ตรงกันข้ามถ้าประชาชนผู้บริโภคหาซื้อสินค้าที่บริโภคเป็นประจำไม่ได้ หรือหาซื้อได้น้อยกว่าปกติ กรณีหลังนี้ c_t^1 ก็มีค่าเป็นลบ

Friedman ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้คือ

- (1) y_p^1 และ y_t^1
- (2) c_p^1 และ c_t^1
- (3) y_t^1 และ c_t^1

และได้สรุปว่า (1) ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง y_p^1 กับ y_t^1 (2) ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง c_p^1 และ c_t^1 โดยที่ c_t^1 เป็นเพียง random variation รอบ ๆ c_p^1 เท่านั้น (3) ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง y_t^1 และ c_t^1 หมายความว่าถ้า y_t^1 เพิ่มขึ้นจะไม่ทำให้ c_t^1 เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ข้อสมมติฐานของ Friedman มีหลายประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ค่อนข้างมาก เช่น ในสมการที่ (10) เป็นสมการที่แสดงว่า APC ของครอบครัวในทุกระดับรายได้เท่ากันหมด ทั้งนี้ APC ในความหมายของ Friedman เป็นสัดส่วนระหว่างการบริโภคถาวรและรายได้ถาวร จากสมการ (10) จึงมีนัยต่อไปว่า APS ของครอบครัวในทุกระดับรายได้มีค่าเท่ากันไปด้วย ทั้งคนรวยและคนจนต่างแบ่งสัดส่วนของรายได้เพื่อการออมเท่าเทียมกัน ข้อสรุปจาก Friedman ในประเด็นนี้ค่อนข้างจะไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงอย่างมาก

ข้อเสนอของ Friedman ที่ว่าการบริโภคชั่วครั้งชั่วคราว (c_t^1) ไม่มีความเกี่ยวข้องกับรายได้เกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราว (y_t^1) ก็เป็นประเด็นที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกับความเป็นจริงเช่นกัน การที่ผู้บริโภคมีรายได้พิเศษนั้น น่าจะมีส่วนกระตุ้นให้มีการใช้จ่ายในการบริโภคเป็นพิเศษบ้างไม่มากนัก

2.1.4 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (life-cycle hypothesis)

สมมติฐานนี้มีข้อสมมติว่า บุคคลจะให้ได้มาซึ่งอรรถประโยชน์ก็เพียงจากการบริโภคในปีปัจจุบัน และการบริโภคในอนาคต ดังนั้น บุคคลจึงแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดตลอดชีวิตของเขา เมื่อคำนึงถึงขีดจำกัดงบประมาณ (budget constraint) ซึ่งเท่ากับทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน อนุญาตด้วยมูลค่าคิดลดปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ถ้าหากการกระจายประชากรไปตามช่วงอายุคงที่ ระดับรายได้ค่อนข้างคงที่ และรสนิยมระหว่างการบริโภคปัจจุบันและอนาคตไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลาแล้ว ก็สามารถรวมฟังก์ชันการบริโภคของแต่ละบุคคลเข้าด้วยกัน เป็นฟังก์ชันการบริโภคได้ดังนี้

$$C_t = k(PDV)_t \quad \dots\dots\dots(13)$$

ในที่นี้

C_t = การบริโภคในปัจจุบัน

k = ตัวประกอบ (factor of proportionality)

PDV_t = มูลค่าคิดลดปัจจุบันของรายได้ (present discounted value)

ขั้นต่อไปคือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเทอม PDV โดยเริ่มต้นให้เทอม PDV สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้โดยจำแนกรายได้ออกเป็น 2 ประเภทคือ รายได้เกิดจากแรงงาน (Y^N) และรายได้เกิดจากทรัพย์สิน (Y^A) ดังนั้น

PDV_0 คือ มูลค่าคิดลดปัจจุบันในระยะศูนย์หรือระยะปัจจุบัน และ t จะเริ่มจาก 0 ถึง n

r คือ อัตราดอกเบี้ย

$$PDV_0 = \sum_0^n \frac{Y_t^N}{(1+r)^t} + \sum_0^n \frac{Y_t^A}{(1+r)^t} \dots \dots \dots (14)$$

โดยการสมมติว่า มูลค่าคิดลดปัจจุบันของรายได้จากทรัพย์สินจะเท่ากับมูลค่าของสินทรัพย์ นั้น โดยการวัดจากการเริ่มต้นของระยะปัจจุบัน นั่นคือ

$$\sum_0^n \frac{Y^A}{(1+r)^t} = A_0 \dots \dots \dots (15)$$

A_0 คือ สินทรัพย์สุทธิที่แท้จริงของครัวเรือนในระยะเริ่มต้น เช่นเดียวกันก็สามารถจำแนกรายได้ของแรงงานปัจจุบันออกจากรายได้ของแรงงานในอนาคต

$$PDV_0 = Y_0^N + \sum_1^n \frac{Y_t^N}{(1+r)^t} + A_0 \dots \dots \dots (16)$$

ขั้นต่อไปคือการกำหนดรายได้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของแรงงาน $Y_1^N \dots \dots \dots Y_n^N$ โดยสมมติว่ารายได้เฉลี่ยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระยะ 0 ก็คือ Y_0^e นั่นคือ

$$Y_0^e = \frac{1}{n-1} \sum_1^n \frac{Y_t^N}{(1+r)^t} \dots \dots \dots (17)$$

ในที่นี้ $(n-1)$ คือจำนวนปีที่เหลืออยู่ที่ประชากรมีชีวิตอยู่ จากสมการที่ (17) เขียนใหม่ได้ดังนี้

$$\sum_1^n \frac{Y_t^N}{(1+r)^t} = (n-1)Y_0^e \dots \dots \dots (18)$$

ดังนั้น มูลค่าคิดลดปัจจุบันในสมการที่ (16) ก็คือ

$$PDV_0 = Y_0^N + (n-1)Y_0^e + A_0 \dots \dots \dots (19)$$

ในการคำนวณหา Y_0^e นั้น Ando-Modigliani ใช้ความสัมพันธ์ดังนี้

$$Y_0^e = mY_0^N \quad ; \quad m > 0 \quad \dots \dots \dots (20)$$

แทนค่าในสมการที่ (19) จะได้

$$PDV_0 = \{1 + m(n-1)\}Y_0^N + A_0 \dots \dots \dots (21)$$

แทนค่า ในสมการที่ (13) จะได้

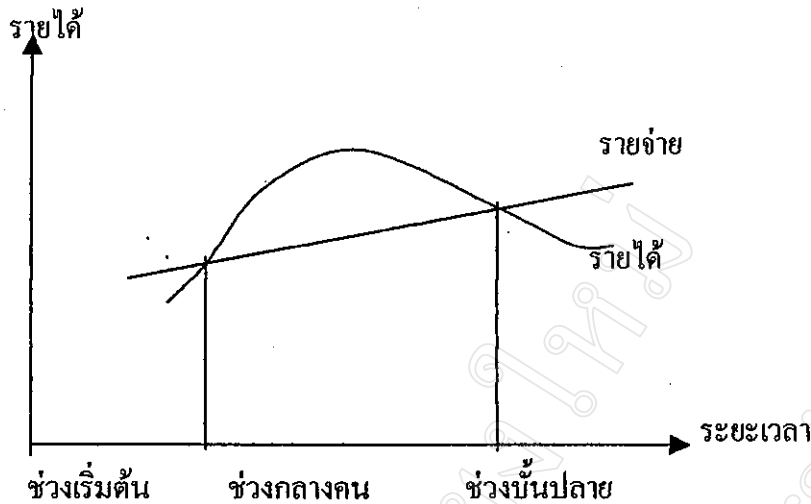
$$C_0 = k\{1 + m(n-1)\}Y_0^N + kA_0 \dots \dots \dots (22)$$

สมการที่ (22) จะเป็นรูปแบบของฟังก์ชันการบริโภคของ Ando-Modigliani ซึ่งสามารถใช้ทางสถิติได้ โดยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ Y^N และ A โดยอาศัยตัวเลขข้อมูลสถิติของสหรัฐอเมริกา ปรากฏผลดังนี้

$$C_t = 0.7Y_t^N + 0.06A_t$$

แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แท้จริงของแรงงาน 1 พันล้านดอลลาร์ จะทำให้การบริโภคที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 0.7 พันล้านดอลลาร์ นั่นคือ MPC จากรายได้ของแรงงานเท่ากับ 0.7 ในทำนองเดียวกัน MPC จากสินทรัพย์ก็คือ 0.06

ตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตนี้ ผู้บริโภคจะมีแบบแผนของรายได้ตลอดชีพของเขาในลักษณะที่ว่ารายได้จะต่ำมากในตอนต้นของชีวิต และค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จะมีรายได้สูงสุดในตอนกลางของชีวิต หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงไปจนอยู่ในระดับต่ำเกือบเท่ากับตอนต้นของชีวิต ดังแสดงโดยภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สมมติฐานการบริโภคด้วยวัฏจักรชีวิตของ Ando-Modigliani

ดังนั้นแบบแผนของรายได้และการบริโภคตามแนวคิดของสมมติฐานนี้จะสรุปได้ว่า ในระยะต้นของชีวิตผู้บริโภคจะต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในการบริโภค ในระยะกลางของชีวิตเขาจะออมเพิ่มขึ้นเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ตอนต้นชีวิต และเก็บออมไว้ใช้เมื่อตอนปลายชีวิตด้วย พอช่วงปลายชีวิตรายได้ลดลง แต่การบริโภคนั้นยังอยู่ในระดับสูง ระยะนี้เริ่มเอาเงินออมมาใช้จ่าย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พาวิษฐ์ รัตนโกมล (2526) ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยอาศัยสมการเส้นตรงอย่างง่าย และวิธีประมาณค่าแบบ ordinary least square และแนวคิดทางทฤษฎีต่าง ๆ เช่น ฟังก์ชันการออมของ Keynes ตามสมมติฐานรายได้สมบูรณ์, ฟังก์ชันการออมของ Ando-Modigliani และ Brumbery ตามสมมติฐาน life cycle hypothesis ทำการศึกษาเกี่ยวกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทยตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากโครงการสำรวจการออมทรัพย์สินที่วราชอาณาจักร ซึ่งจัดทำโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี 2523 โดยในการศึกษาได้กำหนดให้การออมของครัวเรือน ขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ รายได้ การถือสินทรัพย์ทางการเงิน ขนาดครัวเรือน และ consumption dummy variable ซึ่งแสดงการมีและไม่มีอสังหาริมทรัพย์ไว้ในครอบครอง ผลการศึกษาพบว่า รายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการกำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกันกับการมีอสังหาริมทรัพย์ไว้ในครอบครอง ในขณะที่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม ความแตกต่างของพื้นที่มีผลต่อระดับการออมทรัพย์สิน

โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลมีแนวโน้มในการออมมากกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล นอกจากนี้พบว่าระดับรายได้ โครงสร้างของอายุชั้นและกลุ่มอาชีพ มิได้แสดงความสัมพันธ์ที่แน่ชัดต่อการออมของครัวเรือน

อัญชลี จันทร์ดี (2529) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2513-2527 จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงซ้อน (multiple linear regression) โดยอาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry สมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman และ สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando-Modigliani ผลการศึกษาพบว่าฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของ Ando-Modigliani สามารถนำมาใช้ได้ดีที่สุด กล่าวคือ อัตราส่วนของสินทรัพย์สุทธิต่อรายได้ แนวโน้มสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลง อัตราส่วนของการออมต่อรายได้ ได้ร้อยละ 82.26 และเมื่อนำเอาดอกเบี้ยเข้ามาในแบบจำลอง พบว่า ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ ได้ร้อยละ 86.91 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุดได้แก่ อัตราส่วนของสินทรัพย์สุทธิต่อรายได้ และจากการศึกษาค่าความโน้มเอียงของการออม หน่วยสุดท้าย ซึ่งจากการศึกษาคามสมมติฐานของ Duesenberry สมมติฐานรายได้ของ Friedman และสมมติฐานรายได้ของ Ando-Modigliani ปรากฏว่าสมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman ได้ค่าความโน้มเอียงในการออมมากที่สุด และจากการศึกษาพบว่าภาษีเงินได้เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในการกำหนดการออมของประเทศไทย และเมื่อมีการเก็บภาษีมากขึ้นจะทำให้การออมลดลง

ปวีตรา เบญจกุล (2531) ศึกษาโครงสร้างและแนวโน้มของการออมของภาคเอกชนและภาคีอากร โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ประเภทอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513-2539 จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานประมาธธนาคารแห่งประเทศไทย และเอกสารอื่น ๆ ซึ่งวิธีวิเคราะห์ใช้สมการถดถอยและวิธีการคำนวณค่าความยืดหยุ่น พบว่าแหล่งที่มาของเงินออมส่วนเกิน เงินออมภาคครัวเรือน และ เงินออมภาคเอกชนมีแนวโน้มลดลง การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมและภาคีอากรในกรณีของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออม ได้ทำการวิเคราะห์ตามสมมติฐานของ Keynes และสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry สมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman และสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando-Modigliani ในการศึกษาทุกสมมติฐานจะนำเอาอัตราดอกเบี้ยซึ่งเป็นปัจจัยในการกำหนดการออมตามแนวความคิดของ Mckinnon เข้าไว้ทุกแบบจำลอง ปรากฏว่าฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของ Keynes มีความเหมาะสมกับข้อมูลของประเทศไทยมากที่สุดพบว่ารูปแบบสมการเหมาะสมกับข้อมูลร้อยละ 88.97 โดยที่การออมจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้ปัจจุบันและอัตราดอกเบี้ย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือระดับการออมขึ้นอยู่กับรายได้ แต่การเพิ่มขึ้น

ของการออมเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ และระดับการออมจะสูงขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น

พลพิภพ ไชยรพ (2534) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของประเทศไทย โดยอาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry เป็นหลักในการสร้างแบบจำลอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 2514-2533 และประมวลผลข้อมูลในแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนรายได้ต่อการออมมากที่สุด ได้แก่ อัตราส่วนของระดับรายได้เปรียบเทียบ (รายได้ปัจจุบันต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา) รองลงมาคือ การใช้จ่ายของภาครัฐบาลต่อรายได้ ภาษีทางตรงต่อรายได้ ภาษีทางอ้อมต่อรายได้ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง แนวโน้มของเวลา และการบริโภคของภาคเอกชนต่อรายได้ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยพิจารณาแยกเป็นการออมของภาคเอกชนและภาครัฐบาล ในส่วนของภาคเอกชนพบว่า อัตราส่วนของรายได้เปรียบเทียบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราส่วนการออมภาคเอกชนต่อรายได้ในทางเดียวกัน ส่วนภาครัฐบาลพบว่า อัตราส่วนของรายได้เปรียบเทียบไม่มีความสัมพันธ์ต่อการออมของภาครัฐบาล ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการออมแก่ภาครัฐบาล ได้แก่ ภาษีทางตรงต่อรายได้ ภาษีทางอ้อมต่อรายได้ การบริโภคต่อรายได้ และอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

สนธยา นริสศิริกุล (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมภาคครัวเรือนไทย ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนไทย ผลจากการสอบถาม 560 ครัวเรือนแสดงว่าเหตุผลในการออมในรูปทางสินทรัพย์ทางการเงิน ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความปลอดภัยและผลตอบแทนจากการออม ส่วนเหตุผลในการออมในรูปเงินฝากกับสถาบันการเงิน พบว่าเกิดจากความพอใจในด้านบริการต่าง ๆ และความเสถียรที่อาจเกิดขึ้น สำหรับเหตุผลในการออมนอกสถาบันการเงินมีสาเหตุมาจากผลตอบแทนซึ่งได้รับมากกว่าการออมในสถาบันการเงินทางด้านจุดมุ่งหมายในการออมกับสถาบันการเงิน ส่วนมากต้องการออมไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล เพื่อใช้ในยามชราและเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติทางด้านปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนที่มีนัยสำคัญคือ รายได้ต่อหัวจากแรงงาน อัตราตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงิน และ สินทรัพย์ถาวร สุทธิ

เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล (2538) ศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรรม รกส. โดยปัจจัยเหล่านั้นประกอบด้วยรายได้ ทรัพย์สินสุทธิ อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ตลอดจนปัจจัยทางด้านแรงจูงใจในการออมของครัวเรือน ได้แก่ จุดมุ่งหมายในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย ชรา หรือ ยามฉุกเฉิน และการออมเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน หรือเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ การศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (ordinary least square) ใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง พบว่า รายได้และทรัพย์สิน

สุทธิเป็นปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ไม่มีผลต่อการออม รูปแบบการออมที่สำคัญของครัวเรือน คือการออมในรูปแบบทรัพย์สินสภาพคล่อง ได้แก่ การถือเงินสด ผักกักตุนบ้านการเงิน โดยมีเหตุผลในการออม คือ เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย ชรา หรือยามฉุกเฉิน และเพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน

อรรวรรณ ยี่สาร (2538) ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และต่างจังหวัด โดยแยกประชากร ออกเป็นกลุ่มที่รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน และกลุ่มที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาท/เดือนขึ้นไป และคาดการณ์ถึงสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนเมื่อรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งพยากรณ์แนวโน้มของสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนในอนาคตทั้งในกรุงเทพมหานคร , ปริมณฑล และ ในต่างจังหวัด โดยใช้ข้อมูลตามโครงการสำรวจเงินออมของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ.2535/36 วิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบพหุและประมาณการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก (weighted least square : WLS) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน ได้แก่ รายได้ประจำ และ รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาท/เดือนขึ้นไป ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออม ได้แก่ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อสังหาริมทรัพย์ เพศชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษา ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่อยู่ในต่างจังหวัด ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท/เดือน ได้แก่ รายได้ประจำ และ รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิ และ ระดับการศึกษา และ อาชีพ ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาท/เดือนขึ้นไป นั้นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมได้แก่ รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และคาดการณ์ว่าเมื่อระดับรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น สัดส่วนการออมต่อรายได้ (average propensity to save : APS) ของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล จะสูงกว่าในต่างจังหวัด